

THE ROLE AND PROBLEMS OF TRANSLATION IN THE INTERNATIONAL BANKING SYSTEM

Meliyeva Nargizaxon Baxodirovna

Senior Lecturer Renaissance Educational University

nargizamelieyeva@gmail.com

Abduvaliyeva Mushtariy Mirkomil qizi

1st-year Student, Banking Program Renaissance Educational University

Abstract

This article examines the theoretical and practical significance of translation in the international banking system. It argues that the effectiveness of interbank communication in the context of global financial integration directly depends on the quality of translation. The study explores the complexity of financial terminology, linguistic and cultural differences, as well as the capabilities and limitations of automated translation tools. Scientific and practical recommendations for addressing these challenges are proposed.

Keywords: international banking system, financial translation, terminology, discourse, linguistics, standardization, artificial intelligence.

XALQARO BANK TIZIMIDA TARJIMANING O‘RNI VA MUAMMOLARI

Meliyeva Nargizaxon Baxodirovna

Renessans ta’lim universiteti katta o‘qituvchisi

nargizamelieyeva@gmail.com

Abduvaliyeva Mushtariy Mirkomil qizi

Renessans ta’lim universiteti 1- bosqich Bank ishi yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada xalqaro bank tizimida tarjimaning nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Global moliyaviy integratsiya sharoitida banklararo kommunikatsiya samaradorligi bevosita tarjima sifati bilan bog‘liqligi asoslab beriladi. Tadqiqotda moliyaviy terminologiyaning murakkabligi, lingvistik va madaniy tafovutlar, shuningdek, avtomatlashtirilgan tarjima vositalarining imkoniyat va cheklovlari ko‘rib chiqiladi. Muammolarni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: xalqaro bank tizimi, moliyaviy tarjima, terminologiya, diskurs, lingvistika, standartlashuv, sun’iy intellekt.

Аннотация

В данной статье анализируется теоретическое и практическое значение перевода в международной банковской системе. Обосновывается, что эффективность межбанковской коммуникации в условиях глобальной финансовой интеграции напрямую зависит от качества перевода. Рассматриваются сложность финансовой терминологии, лингвистические и культурные различия, а также возможности и ограничения автоматизированных систем перевода. Предлагаются научно-практические рекомендации по решению выявленных проблем.

Ключевые слова: международная банковская система, финансовый перевод, терминология, дискурс, лингвистика, стандартизация, искусственный интеллект.

Kirish

Zamonaviy global iqtisodiyot sharoitida xalqaro bank tizimi davlatlar o‘rtasidagi moliyaviy integratsiyaning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida faoliyat yuritadi. Xalqaro kreditlash, investitsiya loyihalari, valyuta operatsiyalari va transchegaraviy to‘lovlar doimiy ravishda turli til muhitida amalga oshiriladi. Shu sababli, ko‘p tilli kommunikatsiya jarayonida tarjima instituti muhim o‘rin egallaydi.

Tarjima nafaqat axborotni uzatish vositasi, balki iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlovchi omil sifatida ham qaraladi. Xususan, bank tizimida yuzaga keladigan terminologik noaniqliklar yoki noto'g'ri talqinlar millionlab dollar miqdoridagi yo'qotishlarga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois tarjima jarayonining ilmiy asoslarini o'rganish va amaliy jihatdan takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Tarjima nazariyasida ekvivalentlik (equivalence), adekvatlik (adequacy) va funksional moslik tushunchalari markaziy o'rinni egallaydi. Moliyaviy tarjimada ushbu tushunchalar alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu sohada semantik aniqlik ustuvor hisoblanadi.

Moliyaviy diskursning o'ziga xos xususiyati shundaki, unda terminlar qat'iy normativ ma'noga ega bo'ladi. Masalan, "liquidity", "assets", "equity" kabi terminlar nafaqat lug'aviy, balki iqtisodiy kontekstda ham aniqlik bilan ifodalanishi lozim. Shu nuqtai nazardan, tarjimonning vazifasi oddiy til o'girish emas, balki mazmuni funksional jihatdan to'g'ri yetkazishdan iborat.

Bundan tashqari, zamonaviy tarjima nazariyasida diskursiv yondashuv ham muhim hisoblanadi. Ya'ni matn alohida gaplar yig'indisi emas, balki muayyan kommunikativ vazifani bajaruvchi yaxlit tizim sifatida qaraladi. Xalqaro bank matnlarida bu tizim huquqiy, iqtisodiy va institutsional omillar bilan chambarchas bog'liq.

Xalqaro bank tizimida tarjimaning funksional roli:

1. Shartnomaviy-huquqiy hujjatlar tarjimasi

Xalqaro bank faoliyatida kredit shartnomalari, kafolat bitimlari, sug'urta hujjatlari va investitsiya kelishuvlari asosiy o'rin tutadi. Ushbu hujjatlar ko'pincha bir nechta tillarda tuziladi va ularning har biri huquqiy kuchga ega bo'ladi.

Tarjima jarayonida biror terminning noto'g'ri talqini shartnoma majburiyatlarining noto'g'ri tushunilishiga olib kelishi mumkin. Masalan, ingliz tilidagi "shall" va "may"

yordamchi fe'llari huquqiy majburiyat darajasini ifodalashda keskin farq qiladi. Ularning noto'g'ri tarjimasini huquqiy nizolarni keltirib chiqarishi ehtimoldan xoli emas.

2. Xalqaro moliyaviy kommunikatsiya

Banklararo yozishmalar, rasmiy bayonotlar va muzokaralar tarjima orqali amalga oshiriladi. Ushbu jarayonda tarjima nafaqat til vositasi, balki diplomatik va strategik kommunikatsiya vositasi sifatida xizmat qiladi.

Xususan, xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan olib boriladigan muzokaralarda tarjimaning aniqligi muhim ahamiyatga ega. Noto'g'ri tarjima investorlar ishonchining pasayishiga yoki noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin.

3. Raqamli bank tizimlarida tarjima

So'nggi yillarda fintech va raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi tarjimaga yangi talablarni qo'yimoqda. Mobil ilovalar, onlayn platformalar va avtomatlashtirilgan to'lov tizimlari ko'p tilli interfeysga ega bo'lishi zarur.

Foydalanuvchi interfeysida tarjimaning sifati mijoz tajribasiga bevosita ta'sir qiladi. Masalan, noto'g'ri tarjima qilingan menyular yoki tushunarsiz terminlar foydalanuvchilarning xizmatdan foydalanishiga to'sqinlik qiladi va bank imijiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

4. Xalqaro standartlar va hisobot tizimi

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida tayyorlanadigan hujjatlar ko'plab tillarga tarjima qilinadi. Ushbu jarayonda terminologik izchillikni saqlash muhim ahamiyatga ega.

Standartlarning noto'g'ri tarjimasini moliyaviy hisobotlarning noto'g'ri talqin qilinishiga olib keladi, bu esa investorlar va nazorat organlari uchun noto'g'ri xulosalar chiqarilishiga sabab bo'lishi mumkin.

Tarjimadagi asosiy muammolar

1. Terminologik muammolar

Moliyaviy terminologiya yuqori darajada ixtisoslashgan bo‘lib, ko‘pincha to‘g‘ridan-to‘g‘ri ekvivalentga ega emas. Bunday hollarda tarjimon adaptatsiya yoki izohli tarjima usullaridan foydalanishga majbur bo‘ladi.

2. Lingvokulturologik tafovutlar

Turli mamlakatlarning bank tizimlari o‘rtasidagi farqlar tarjima jarayonida qiyinchilik tug‘diradi. Masalan, ayrim moliyaviy instrumentlar bir davlatda mavjud bo‘lsa, boshqasida umuman qo‘llanilmasligi mumkin.

3. Sintaktik va stilistik murakkablik

Moliyaviy matnlar ko‘pincha murakkab gap tuzilishiga ega bo‘lib, ularni boshqa tilga o‘girishda mazmuni yo‘qotmaslik muhim.

4. Texnologik muammolar

Sun‘iy intellekt asosidagi tarjima tizimlari (Google Translate, DeepL va boshqalar) umumiy matnlar uchun samarali bo‘lsa-da, tor ixtisoslashgan moliyaviy matnlarda xatoliklarga yo‘l qo‘yadi. Bu esa inson tarjimonining rolini hali ham dolzarb qilib qolmoqda.

Yechimlar va rivojlanish istiqbollari

1. Ta‘lim tizimini takomillashtirish

Moliyaviy tarjima bo‘yicha maxsus o‘quv dasturlarini joriy etish zarur.

2. Terminologik bazalar yaratish

Yagona elektron lug‘atlar va korpuslar tarjima sifatini oshirishga xizmat qiladi.

3. Texnologiyalarni integratsiya qilish

Sun‘iy intellekt va inson tarjimasi uyg‘unligi eng samarali model hisoblanadi.

4. Xalqaro hamkorlik

Banklar va ilmiy markazlar o‘rtasida tajriba almashish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xalqaro bank tizimida tarjima iqtisodiy integratsiyaning muhim komponenti hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tarjima sifati moliyaviy barqarorlik, huquqiy aniqlik va kommunikatsiya samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Kelajakda ushbu sohada sun'iy intellekt texnologiyalarining roli oshishi kutilmoqda, biroq inson omili hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib qoladi. Shu bois, kompleks yondashuv — ya'ni ilmiy tadqiqotlar, amaliy tajriba va texnologik innovatsiyalar uyg'unligi muhimdir.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. Nida, E.A., & Taber, C.R. (1964). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill. — 220 p.
2. Komissarov, V.N. (1990). *Teoriya perevoda (lingvisticheskie aspekty)*. Moskva: Visshaya shkola. — 253 s.
3. Reiss, K., & Vermeer, H.J. (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer. — 278 p.
4. Forbes, M. (2010). *Financial Translation Explained*. London: Bloomsbury Academic. — 312 p.
5. Chesterman, A. (2016). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: John Benjamins. — 248 p.
6. Kockaert, H.J., & Steurs, F. (2014). *Handbook of Terminology*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. — 385 p.
7. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 2nd ed. London: Routledge. — 320 p.